

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1939-40

OPERA

7 A. DVOŘAK:
RUSALKA

Din 2:50

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1939/40 ŠTEV. 7

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

ANTON DVOŘAK:

RUSALKA

PREMIERA 27. JANUARJA 1940

Rusalka je najvišja točka, ki jo je Dvořak dosegel v operni tvorbi. Opera! Nobena glasbena zvrst ni Dvořaka s svojo magično močjo tako privlačevala v svoj čarobni krog in nobeni ni žrtvoval toliko naporov in srčne krvi. Od leta 1873., ko je dovršil v prvotni obliki »Kralja in oglarja«, pa do konca svojega plodovitega življenja se je Dvořak vedno znova poizkušal v tej vabljeni odrski obliki. On, v duši preprost in neizmerno muzikalen, ki je iskal in odkrival svojo pot z intuicijo in ki je reševal probleme s čustvom, je v tej obliki hotel razjasniti in razrešiti vsa teoretična vprašanja bolj umsko. To vse seveda na svoj način. Če se ni približal cilju, ali če ni dosegel zadovoljstva, in so njegovo mnenje omajali tuji vplivi, tedaj je bil pripravljen takoj opustiti svoje stališče in zopet znova začeti trudapolno iskanje novih poti, ne da bi se pri tem plašil dela, naveličanja in utrujenosti in napora. Zaradi tega je njegova črta v operni tvorbi vijugasta, čeprav kaže stalen napredek. Ta črta se vije od wagnerjansko razpletene polifonije in bogastva glasbenih sredstev do smetanovskega načina glasbenega izražanja, od tu do pompoznosti velike opere, nato do konverzacijskega sloga, da bi končno v »Rusalki« dosegel slog, ki je v sredini med prosto, nevezano skladbo in zaključnimi glasbenimi številkami (Nummer-

oper). Ni dvoma, da je imel Dvořák nekaj dramatskega čuta, znal je označevati osebe, karakterizirati situacije, izražati razpoloženja, toda njegov dramatični talent je bil vendarle omejen. Grandiozni patos, neubranljive sile, vrtoglavi čustveni izbruhi, ognjeni žar strasti, uničujoča moč obupa, nenadni vzponi, z eno besedo, ekstremi človeškega čustva so mu bili tuji. To potrjuje tudi bistro in pravilno spoznanje Hostinskega, ki je že leta 1878. napisal, da bi »za Dvořáka bil najbolj primeren libreto z resno in občuteno, mogoče tudi nekoliko patetično poezijo na podlagi preprostega dejanja, ki bi bilo postavljeno na široke lirične osnove, a bi dajalo prostora tudi večjim ansablom.« Takšen libreto je Dvořák dobil z »Rusalko«. Že sam tekst, ki ga je napisal pesnik Jaroslav Kvapil, je bil vreden prodornega umetniškega uspeha. Poleg tega pa je vseboval vsa svojstva, ki so najbolj prijala skladateljevi tvorni naravi in so imela vse pogoje, v katerih so se njegove vrline lahko popolnoma razvile. Nad vsem dejanjem je razlito čisto ozračje bajke, v kateri se počuti povsem domačega, kot je to že pokazal v simfoničnih pesnicvah. Iznajdljiv v iskanju najtanjših oživljajočih barv je tu lahko uveljavil vse prednosti nenavadno razvitega smisla za kolorit in slikanje v orkestru. Pripovedka teče in se ves čas ziba na lahno vzburkanih valovih lirike, ožarjene s tihim čarom gozdov, vodá in nadzemskih bitij, ki prhutajo v soju luninih žarkov skozi noč kot lepe jasne sence. Vso bajko ožarijo še rahel erotičen vzduh, ki se preliva od melanholične tuge do sladke omamljivosti, od čiste vdanosti do vroče razpaljenih strasti — kakor nalašč za Dvořákovu blestečo melodiko. Dejanje samo je pregledno, enostavno ter se dviga in pada v lagodnem toku pripovedovanja, brez ostrih dramatičnih prelomov, brez hrumečih viharjev in slepečih bliskov, tako da skladatelja nikoli ne sili k naglici, temveč mu nudi dovolj časa, da lahko vse svoje glasbeno bogastvo, ki se zdi kakor da bi ga sproti prebujala skrivna čarovna palica, v polni meri izvablja in uveljavlja. Zato ne občutimo v »Rusalki« nikjer borbe s snovjo ali pa da bi se glasbeni izraz ne prilegal popolnoma besedi in situaciji ali da bi morda celo z njima prišel v nasprotje. Nikjer se ne moremo predajati samo čarobni moči glasbe, da bi radi njenega čara ne mogli videti ali pozabiti napak, ki bi jih mogoče našla naša kritičnost v

siogu, ali v pomanjkljivi obdelavi detajlov, ali celo v izbiri glasbenega izraza. »Rusalka« nima pomanjkljivosti, temveč je mojstrsko delo genija, ki se je rodilo v najbolj srečnih trenutkih njegovega tvornega zanosa. (Iz »Narodni divadlo«.)

* * *

Anton Dvořák se je rodil 8. septembra 1841. v Nelahozevesi pri Pragi. Leta 1857. je šel na slepo srečo v Prago, kjer je stopil

kot violinist v neki orkester in se istočasno vpisal v orgelsko šolo. V zelo slabih gmotnih prilikah je dovršil šolo, dobil je drugo nagrado in sprejel leta 1862. mesto violinista v operi. Tu je imel priložnost, da se je natančneje seznanil z operno tvorbo. Leta 1873. so v Pragi izvajali njegov Himnus za mešani zbor in orkester. Uspeh je bil ogromen in Dvořák je izstopil iz opernega orkestra ter se posvetil izključno kompoziciji, ker je dobil večletno državno

štipendijo. Od leta 1890. do leta 1892. je bil profesor na praškem konservatoriju, nato ravnatelj na glasbeni šoli v New-Yorku. Ko se je vrnil iz Amerike, je bil imenovan za ravnatelja praškega konservatorija, kjer je ostal do smrti 1. maja 1904. Njegov protektor skladatelj Johannes Brahms mu je preskrbel založnika Simrocka, ki je tiskal vse Dvořakove skladbe.

* * *

Napisal je opere »Kralj in oglar«, »Vanda«, »Trmoglavec«, »Jakobinec«, »Vrag in Katra«, »Armida« in »Rusalka«.

* * *

Največjo poljudnost pa so dosegli njegovi »Slovanski plesi« (16). »Legende«, »Moravski dvospevi« in izmed sedmih simfonij »Iz novega Sveta«, ki jo je zložil v Ameriki. V komorni glasbi je ustvaril kvartete, kvintete, serenade, znane so tudi njegove uverture »Karneval«, »Othello«, »V naravi«, »Husitska«, »Moj dom« ter simfonične pesnitve »Povodni mož«, »Polednice«, »Zlati kolovrat« i dr. Mogo sta izvajana Dvořakova koncerta za violino in prekrasni koncert za violinčelo. Poleg teh skladb je treba omeniti veliki oratorij »Sv. Ludmila«, kantato »Mrtvaški ženin«, »Stabat mater«, »Tedeum« in »Psalm 149«.

Dvořakova glasba je neizčrpen vrec melodij, s pristnim slovanskim občutjem.

Vsebina

Rusalka se zaljubi v mladega princa, ki se hodi kopat v njeno jezero. Ker je naproti njemu samo val, ne more čutiti toplote njegovega objema in sladkosti njegovih poljubov. Želi si postati človek. V poletnem večeru, ko rajajo gozdne vile, sedi Rusalka na vrbi in toži mesecu in povodnemu možu o svoji ljubezni in o svojem hrepenenju. Povodni mož jo svari pred človekom, kateremu ne moreš verjeti in zaupati. Rusalka pa ga ne posluša in v brezupnem hrepenenju prosi čarovnico Ježibabo pomoči. Ta izpremeni Rusalko v

lepo, preprosto deklico — v človeško bitje, toda prekletstvo večnega molka jo spremlja v novo življenje. Če pa bi se vrnila, ne sme več v družino rusalk, temveč se bo spremenila v smrtonosno veščo, ki bo blodila po močvirju. Princ pride na lov in najde v gozdu to krasno nemo deklico, jo vzljubi in odpelje na svoj grad.

* * *

Princ čuti mraz tega čudežnega bitja in ne pojmuje ljubezni svoje mrzle krasotice. Tuja kneginja, ki je prišla z velikim spremstvom na dvor, ga ščuva proti njej. Tudi kuharček in grajski logar šepetata o njej čudne reči. Princ podleže vsem tem spletkam in zavrzhe Rusalko. Zavržena in nesrečna se vrne k povodnemu možu in v svoj rodni gozd.

* * *

Preroška čarovničina kletev se uresniči, ravno tako slutnje povodnega moža. Rusalka prinaša smrt vsakomur, ki se ji približa. Lahko bi se rešila, če bi prekletstvo oprala s krvjo princa, ki je zopet zahrepenel po njeni lepoti. Rusalka pa ga noče pogubiti in rajše vdano nosi težo svoje krute usode.

V gozdu ob jezeru zopet rajajo vodne vile rusalke. Semkaj pride kuharček in grajski logar, da bi pri Ježibabi našla zdravilo za bolnega princa, ki hira od hrepenenja po Rusalki. Čarovnica ju zapodi. Končno pride, od čudne sile gnan, princ sam v gozd. Svojo krivdo opere in hrepenenje uteši s smrtjo v Rusalkinem objemu.

Otožna senca vroče zaželjene, a v svoji popolnosti nikdar dosegiljive človeške sreče lebdi nad njima.

Dvorakove anekdote

Kakor vsi mojstri, je imel tudi Dvořak učence, ki jih je visoko cenil, in take, ki jih ni maral. Slednji so se čutili vedno zapostavljene in marsikdaj so hoteli svojemu učitelju imponirati z visokoletečimi cilji. Tako je nekoč prišel k njemu učenec in mu rekel: »Gospod doktor, jaz bi tako rad zložil sonato.« Dvořak

ga je premeril od glave do nog, nato pa mu je odgovoril: »Ti koštrun, nemara naj bi bila še celo lepša od Beethovnov.«

* * *

Dvořák je imel posebno tiho ljubezen — lokomotive. Znale so mu bile vse vrste strojev staroavstrijskih železnic, lokomotive, ki so drdrale skozi njegov počitniški kraj, pa je poznal celo po imenu in številkah. Nekega dne je šel s svojim učencem Karlom Weissom na postajo, ker je izvedel, da prispe s tovornim vlakom neka nova lokomotiva. Vlak je imel zamudo, zato je skladatelj povprašal službujočega uradnika, kdaj pripelja vlak z lokomotivo št. ... Uradnik mu je takoj pojasnil, nato pa je takoj obvestil načelnika da je prišel neki višji nadzornik. Kmalu se je zbralo na postaji polno železniških uradnikov, ki so pridno vršili svojo službo in vljudno obkrožali dozdevnega nadzornika. Vlak je pripeljal, Dvořák je svojemu učencu natanko razložil posebnosti in novosti te lokomotive, nakar sta se obrnila k odhodu. Tedaj se je neki uradnik vendarle ojunčil in stopil k Karlu Weissu ter povprašal po neznanem funkcionarju. »To je skladatelj Anton Dvořák«, se je glasil odgovor. »Za vraga, samo skladatelj«, je razočarano vzkliknil uradnik, ki je ostal z dolgim nosom na postaji skupaj z načelnikom in ostalimi uslužbenci.

Razgovori z obiskovalci

Gledališče je umetniški organizem. Zato uspeva samo na osnovi odkritega splošnega sodelovanja vseh, ki so kakor koli vanj povezani. Ta organizem sestavlja z notranje strani vse umetniško osebe s svojim vodstvom, z zunanje, javne strani pa je povezano vanj do neke meje tudi gledališko občinstvo, brez katerega je funkcija opernega organizma nemogoča. Zato je za uspešno delo gotovo potreben nek stik med opernim vodstvom in med občinstvom, kar omogoči, da se funkcija gledališkega organizma čim popolneje in uspešneje

razvija. Operno vodstvo se je na osnovi teh dejstev odločilo, da odpre v Gledališkem listu prostor, kjer bo pojasnjevalo obiskovalcem Opere določena vprašanja. S tem bo odprt delni vpogled v zakulisno dogajanje ter na ta način premočšeno marsikakšno nesoglasje, ki je dosedaj nastalo mnogokrat ravno zaradi nerazjasnenih dejstev v gledališkem delovanju. Seveda so postavljene takemu vpogledu določene meje in sicer tam, kjer bi bilo ogroženo svobodno odločanje v umetniškem delovanju, za katerega nosi končno edino odgovornost operno vodstvo samo.

Tako bo na tem mestu vodstvo pojasnjevalo stvari, v katere ima občinstvo pravico dobivati vpogled. Obenem pa vabi resne obiskovalce opernega gledališča, da se obračajo nanje z vprašanji, ki so tehtna in pereča. (To pa le s polnimi podpisi, ker na anonimne dopise vodstvo načelno ne bo odgovarjalo.)

Iz vodstvene pisarne

Prav gotovo so nepričakovane spremembe repertoarja (še zlasti takega, ki je bil že v listih objavljen) neprijetne za občinstvo — toda prav nič manj za vodstvo samo. Zato obveščamo in prosimo obiskovalce Opere, da vzamejo na znanje, do so temu vzrok le nenadne, nepredvidene in neizogibne odsotnosti ter še bolj obolesti posameznih opernih članov, kar v naših razmerah — kjer radi skromnosti obratovanja sploh ni dvojnih zasedb, kot jih imajo vsa večja gledališča — takoj onemogoči prizadeto predstavo.

Na razne pritožbe, ki so se javile radi zaslonov nad orkestrom, pripominjamo tole: Morda je res, da so deloma prizadeti v umetniškem ugodju tisti obiskovalci, ki sede v prvih vrstah parterja in še oni, ki radi med predstavo opazujejo igro orkestra. Toda vsem tem moramo pojasniti, da smo z uvedbo zaslonov pridobili z druge strani veliko prednost v tem, ker sedaj orkester pevec ne prekriva in more tako poslušalec slediti tudi dikciji pevca in s tem stopnjevati svoj umetniški užitek, ko mu je omogočena večja razumljivost dogajanja.

Premierske obiskovalce — zlasti abonente — ki že dolgo niso imeli nobene operne predstave, obveščamo, da je temu edini vzrok požar v kulisarni, ki je z uničenjem nekaterih kulis in predvsem delovnega prostora zaustavil reden potek dela ter obenem prosimo, da oprostite, če si bo sedaj morda pre pogosto sledilo nekaj premier.

Na prošnjo nekaterih podpisnikov, ki so si želeli še enkrat videti predstavo »Traviata« v zasedbi gostov ge. Gjungjenac in g. Dermote, pripominjamo, da bi predstavo itak radi ponovili, pa to ni bilo mogoče, ker sta morala oba gosta zaradi obveznosti odpotovati.

Prihodnji operni spored

Naslednja novost v sporedu našega gledališča bo opereta »Lumpacijs vagabundus ali Zanikerna trojica«, burka s petjem v III. dejanjih (7. slikah), ki jo je po J. Nestroy-u na slovensko postavil in s svojo in tujo muziko opremil Niko Štrifof.

Sodelovali bodo: Peček, Lupša, Poličeva, B. Sancin, Janko, M. Sancin, Zupan, Anžlovar, Planecky, Orel, Jeltnikar, Rupnikova, Ramšakova, Kogejeva, Japeljeva in Barbičeva.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Zupančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

LEKARNA
Mr. A. USTAR
LJUBLJANA

nasproti glavne pošte

Oddajajo se zdravila no recepte vseh bolniških blagajn. — Priporoča malinovec pristen, naraven v vseh množinah. — Orig. norveško ribje olje, sveže, naj-finejše vedno v zalogi. — Naročila točno po povzetju!

Klavirje, gosli, čela, saksofone, trompete, klarinete, Hohner harmonike in vse glasbilne potrebščine od šolskih do prvovrstnih izdelkov kupite najceneje pri

WARBINEK
MIKLOŠIČEVA 4

Garantirano mojstrsko popravilo in izboljšanje glasu pri vseh glasbilih

A. JANEŽIČ

Galanterijske in modne potrebščine

Šolske, pisarniške in knjigoveške potrebščine na debelo in na drobno

LJUBLJANA
FLORJANSKA ULICA 12 - 14

Knjigoveznica, industrija šolskih zvezkov in poslovnih knjig

A. DVORÁK:

RUSALKA

LIRIČNA PRAVLJICA V TREH DEJANJIH. NAPISAL J. KVAPIL, PREVEDEL N. ŠTRITOF.

DIRIGENT: N. ŠTRITOF.

SCENOGRAF: V. SKRUŽNY.

ZBOROVODJA: R. SIMONITI.

REŽISER: C. DEBEVEC.

Princ	J. Franci
Tuja knežna	M. Bašičeva
Povodni mož	F. Lupša
Rusalka	V. Heybalova
Čarovnica	M. Kogejeva
Gozdar	T. Sladoljev
Kuharček	E. Barbičeva
Prva gozdna vila	M. Polajnarjeva
Druga gozdna vila	M. Medvedšekova
Tretja gozdna vila	P. Rupnikova
Lovec	L. Rakovec

Prinčevo spremstvo gostje, gozdne vile.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Začetek ob 20.

Konec po 23.

Parter:	Sedeži I. vrste	Din 36—
	" II.-III. vrste	" 34—
	" IV.-VI. "	" 30—
	" VII.-IX. "	" 26—
	" X.-XI. "	" 22—
	" XII. "	" 18—
Lože:	Lože v parterju	110—
	" I. reda 1-5	110—
	" 6-9	130—

Dodatni ložni sedeži	v parterju I. redu	Din 20—
	" II. "	" 22—
Balkon:	I. vrsta	" 22—
	II. "	" 18—
	III. "	" 14—
	I. " stropski balkon	" 16—
	II. "	" 8—

Galerija: Sedeži	I. vrste	Din 11—
	" II. "	" 10—
	" III. "	" 10—
	" IV. "	" 8—
	" V. "	" 8—
	Galerijsko stojišče	" 2—
	Dijaško	" 5—

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagajni v opernem gledališču od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure. Predpisana taksa za penzije in invalidnosti je vračunana v cenah.

OB
LEPI
GLASBI,
SLADKE
BON-
BONE!

Bon-Bon

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 30

Izbira keksov, bonbonov, čokolade, desertov in likerjev

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16

ŠUMI

ČOKOLADA, BONBONI, FINO PECIVO,
BONBONIERE, LIKERJI, I. T. D. I. T. D.
VEDNO SVEŽE BLAGO - TOVARNIŠKA ZALOGA

GRADIŠČE ŠTEV. 7 - 9
POLEG DRAME